

Rozdeľovacie transakcie systému národných účtov ESA 2010 (3.)

Úvod

V predchádzajúcej časti príspevkov sme sa podrobnejšie zamerali na ďalšiu časť rozdeľovacích transakcií systému národných účtov ESA 2010 - na dane z produkcie, dane z dovozu a na subvencie. Pridaná hodnota vytvorená pri produkcii sa prostredníctvom rozdeľovacích transakcií rozdeľuje medzi prácu, kapitál a verejnú správu a transakcie zahŕňajúce prerozdelenie dôchodku a majetku. V tejto časti príspevkov sa podrobnejšie zameriame na ďalšiu časť rozdeľovacích transakcií systému národných účtov ESA 2010 - na dôchodky z majetku a na bežné dane z dôchodkov a majetku.

Rozdeľovacie transakcie

Rozdeľovacie transakcie sú transakcie, prostredníctvom ktorých sa pridaná hodnota vytvorená pri produkcii rozdeľuje medzi prácu, kapitál a verejnú správu a transakcie zahŕňajúce prerozdelenie dôchodku a majetku. Rozlišujeme bežné a kapitálové transfery. Prostredníctvom kapitálových transferov sa prerozdeľujú úspory alebo majetok, a nie dôchodok.

Dôchodky z majetku

Dôchodky z majetku vznikajú, keď vlastníci finančných aktív a prírodných zdrojov ich dajú k dispozícii iným inštitucionálnym jednotkám. Dôchodok platený za použitie finančných aktív sa nazýva investičný dôchodok, zatiaľ čo dôchodok platený za použitie prírodného zdroja sa nazýva renta. Dôchodky z majetku sú súčtom investičného dôchodku a renty.

Dôchodky z majetku sa členia takto:

- **úroky:**
 - úroky z vkladov a pôžičiek;
 - úroky z dlhových cenných papierov;
 - úroky zo zmeniek a podobných krátkodobých nástrojov;
 - úroky z dlhopisov a obligácií;
 - úrokové swapy a dohody o budúcich úrokových sadzbách;
 - úroky z finančného lízingu;
 - ostatné úroky
- **rozdelené dôchodky korporácií:**
 - dividendy;
 - výbery z dôchodkov kvázikorporácií;
- **reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií;**
- **ostatné investičné dôchodky:**
 - investičné dôchodky patriace držiteľom poistiek;
 - investičné dôchodky splatné pri nároku na dôchodok;
 - investičné dôchodky patriace akcionárom fondov kolektívneho investovania;
- **renta.**
- **Úroky**

Úroky sú dôchodkom z majetku, ktorý prijímajú vlastníci finančných aktív za ich poskytnutie k dispozícii inej inštitucionálnej jednotke.

Vzťahuje sa to na tieto finančné aktíva:

- vklady;
- dlhové cenné papiere;
- pôžičky;
- ostatné pohľadávky.

Za úroky sa považuje aj dôchodok z držby a nadobudnutia zvláštnych práv čerpania a z účtov nealokovaného zlata. Finančnými aktívami, z ktorých vzniká úrok, sú pohľadávky veriteľov voči dlžníkom. Veritelia požičiavajú zdroje dlžníkom, čo vedie k vytvoreniu niektorého z finančných nástrojov uvedených vyššie.

- **Úroky z vkladov a pôžičiek**

Sumy úrokov z pôžičiek a vkladov platených finančným inštitúciám a prijatých finančnými inštitúciami sú očistené od marží, ktoré predstavujú implicitnú platbu za služby finančných inštitúcií pri poskytovaní pôžičiek a prijímaní vkladov. Platba alebo prijatie sa delí na časť služby a na úroky v zmysle koncepcie národných účtov. Skutočné platby úrokov finančným inštitúciám alebo prijatie úrokov od finančných inštitúcií, označované ako bankové

úroky, je potrebné rozdeliť tak, aby sa úroky v národných účtoch a poplatky za službu mohli zaznamenávať oddelene. Sumy úrokov v národných účtoch, ktoré finančným inštitúciám platia vypožičiavatelia, sa rovnajú bankovým úrokom zníženým o odhadované hodnoty platených poplatkov, zatiaľ čo sumy úrokov v národných účtoch, ktoré prijímajú vkladatelia, sa rovnajú bankovým úrokom zvýšeným o splatnú sumu poplatku za službu. Hodnoty poplatkov sa zaznamenávajú ako predaj služieb na produkčných účtoch finančných inštitúcií a ako použitie na účtoch ich zákazníkov.

○ **Úroky z dlhových cenných papierov**

Úroky z dlhových cenných papierov zahŕňajú úroky zo zmeniek a podobných krátkodobých nástrojov a úroky z dlhopisov a obligácií.

○ **Úroky zo zmeniek a podobných krátkodobých nástrojov**

Rozdiel medzi menovitou hodnotou a cenou zaplattenou v čase emisie (t. j. diskont) udáva úroky platené počas životnosti zmenky. Nárast hodnoty zmenky z dôvodu akumulácie úrokov nepredstavuje zisk z držby, pretože k nemu dochádza vďaka nárastu zostatkovej istiny, a nie z dôvodu zmeny ceny aktíva. Ostatné zmeny hodnoty zmenky sa považujú za zisk alebo stratu z držby.

○ **Úroky z dlhopisov a obligácií**

Dlhopisy a obligácie sú dlhodobé cenné papiere, ktoré dávajú držiteľovi bezpodmienečné právo na fixné alebo zmluvne určené množstvo peňažného príjmu vo forme kupónových platieb alebo na uvedenú fixnú sumu k špecifikovanému dátumu alebo dátumom pri splatení cenného papiera, alebo kombináciu týchto spôsobov.

- Dlhopisy s nulovým kupónom: ide o dlhopisy bez kupónových platieb. Úroky založené na rozdieli medzi výkupnou cenou a emisnou cenou musia byť rozložené na celé obdobie splatnosti dlhopisu. Úroky kumulujúce sa každý rok držiteľ dlhopisu reinvestuje do tohto dlhopisu, a preto sa ako protihodnota na finančný účet zaznamenáva suma vo výške akumulovaných úrokov ako nadobudnutie ďalších dlhopisov držiteľom a ako emisia ďalších dlhopisov emitentom alebo dlžníkom (t. j. ako nárast objemu pôvodného dlhopisu).
- Ostatné dlhopisy vrátane dlhopisov s vysokým diskontom. Úrok má dve časti:
 - sumu peňažného príjmu prijatého z kupónových platieb za každé obdobie;
 - sumu úrokov kumulujúcich sa za každé obdobie z dôvodu rozdielu medzi výkupnou cenou a emisnou cenou, ktorá sa vypočíta rovnako ako v prípade dlhopisov s nulovým kupónom.
- Cenné papiere viazané na indexy:
 - sumy kupónových platieb a/alebo zostatkovej istiny sú naviazané na všeobecný cenový index. Zmena hodnoty zostávajúcej istiny od začiatku do konca konkrétneho účtovného obdobia z dôvodu pohybov podkladového indexu sa považuje za úroky kumulované v uvedenom období popri akýchkoľvek iných úrokoch splatných v uvedenom období;
 - sumy, ktoré sa majú zaplatiť pri splatnosti, sú viazané na užšie vymedzený index, ktorý zahŕňa motív zisku z držby. Kumulované úroky sa majú určiť tak, že v čase emisie sa stanoví miera akumulácie. Úroky teda predstavujú rozdiel

medzi emisnou cenou a očakávaním na trhu na začiatku všetkých platieb, ktoré bude musieť dlžník uhradiť; táto suma sa zaznamenáva ako úroky akumulujúce sa počas životnosti nástroja. Pri tomto prístupe sa ako dôchodok zaznamenáva výnos do splatnosti pri emitovaní, ktorý zahŕňa výsledky indexácie očakávané v čase vytvorenia nástroja. Každá odchýlka podkladového indexu od pôvodne očakávaného vývoja vedie k ziskom alebo stratám z držby, ktoré sa obvykle počas životnosti nástroja nevyrovnajú.

Úrok kumulovaný z dôvodu indexácie sa v podstate reinvestuje do cenného papiera a musí sa zaznamenať na finančných účtoch držiteľa a emitenta.

○ **Úrokové swapy a dohody o budúcich úrokových sadzbách**

Platby na základe swapových dohôd všetkých druhov sa na finančnom účte zaznamenávajú ako transakcie s finančnými derivátmi, a nie ako úroky zaznamenané ako dôchodky z majetku. Transakcie v rámci dohôd o budúcich úrokových sadzbách sa na finančnom účte zaznamenávajú ako transakcie s finančnými derivátmi, a nie ako dôchodky z majetku.

○ **Úroky z finančného lízingu**

Finančný lízing je druh financovania napríklad nákupu strojov a zariadení. Prenajímateľ nakupuje zariadenia a nájomca sa zmluvne zaväzuje platiť nájomné, ktoré umožňuje prenájomiteľovi počas trvania zmluvy získať späť svoje náklady vrátane ušlých úrokov zo sumy, ktorá sa použila na nákup zariadení.

V tomto prípade sa predpokladá, že prenájomiteľ poskytuje nájomcovi pôžičku vo výške kúpnej ceny aktíva, pričom táto pôžička sa počas obdobia prenájmu splatí. Preto sa predpokladá, že nájomné platené nájomcom za každé obdobie pozostáva z dvoch častí: splátky istiny a splátky úrokov. Úroková sadzba pre imputovanú pôžičku vyplýva z pomeru celkovej sumy zaplatenej v splátkach počas trvania lízingu a kúpnej ceny aktíva. Podiel splátky, ktorá predstavuje úrok, klesá počas trvania lízingu tak, ako sa postupne spláca istina. Pôvodná pôžička nájomcu spolu s následným splácaním istiny sa zaznamenáva na finančných účtoch prenájomiteľa a nájomcu. Úrokové platby sa zaznamenávajú ako úroky na účte prvotného rozdelenia dôchodkov.

○ **Ostatné úroky**

Ostatné úroky zahŕňajú:

- úroky za prekročenie limitov v banke;
- dodatočné úroky platené z vkladov ponechaných dlhšie, ako bolo pôvodne dohodnuté;
- platby výhercom v lotérii a držiteľom dlhopisov.

Čas zaznamenania

Úroky sa zaznamenávajú na aktuálnej báze, čo znamená, že úroky sa zaznamenávajú ako hromadiace sa u veriteľa v čase zo sumy zostatkovej istiny. Úroky kumulujúce sa v každom účtovnom období sa musia zaznamenať bez ohľadu na to, či boli, alebo neboli skutočne zaplatené či pridané k zostatkovej istine. Ak nie sú zaplatené, nárast istiny sa zaznamenáva na finančnom účte ako nadobudnutie finančného aktíva veriteľom a ako rovnaký nárast záväzku na strane dlžníka.

Úroky sa zaznamenávajú pred odpočítaním príslušných daní. Prijaté a platené úroky sa zaznamenávajú vrátane dotácií na bonifikáciu úrokov bez ohľadu na to, či sa tieto dotácie platia priamo finančným inštitúciám, alebo príjemcom (pozri odsek 4.37).

Keďže hodnota služieb poskytovaných finančnými sprostredkovateľmi sa rozdeľuje medzi rôznych zákazníkov, skutočné poskytnuté alebo prijaté úrokové platby finančných sprostredkovateľov sa očisťujú od marží, ktoré predstavujú implicitné poplatky finančných sprostredkovateľov. Sumy úrokov, ktoré finančným sprostredkovateľom platia vypožičiavateľa, sa musia znížiť o odhadovanú hodnotu platených poplatkov a naopak, o túto hodnotu sa musia zvýšiť sumy úrokov prijatých vkladateľmi. Hodnota týchto poplatkov sa považuje za platby za služby poskytované finančnými sprostredkovateľmi svojim zákazníkom, a nie za platby úrokov.

V systéme národných účtov ESA 2010 sa úroky zaznamenávajú:

- na strane zdrojov a na strane použitia na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov;
- na strane zdrojov a na strane použitia na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

- **Rozdelené dôchodky korporácií**

- **Dividendy**

Dividendy sú formou dôchodkov z majetku, na ktoré majú nárok vlastníci akcií napríklad za to, že dajú korporáciám k dispozícii finančné zdroje.

Jedným zo spôsobom získavania zdrojov je zvyšovanie základného imania prostredníctvom emisie akcií. Na rozdiel od kapitálovej pôžičky nie je základné imanie spojené so žiadnymi pevnými záväzkami v peňažnom vyjadrení a držiteľia akcií korporácie nemajú žiadny nárok na fixný alebo vopred stanovený príjem. Dividendy sú všetky rozdelenia ziskov korporácií medzi ich akcionárov alebo vlastníkov.

Dividendy okrem toho *zahrňajú*:

- ✓ akcie vydané pre akcionárov namiesto výplaty dividend za finančný rok. Zahrnuté nie sú emisie prémiových akcií, ktoré predstavujú kapitalizáciu vlastných fondov vo forme rezerv a nerozdelených ziskov a ktoré predstavujú pre akcionárov nové akcie vydávané v pomere k ich doterajším podielom;
- ✓ dôchodky, ktoré verejnej správe platia verejné podniky, ktoré sa považujú za samostatné právnické osoby a nepredstavujú korporácie;
- ✓ dôchodky generované nesledovanými činnosťami a prevádzané na vlastníkov korporácií, ktoré sa zúčastňujú na takýchto činnostiach na svoje súkromné použitie.

Dividendy nezahrňajú superdividendy. **Superdividendy sú dividendy, ktoré sú veľké v porovnaní s najnovšou úrovňou dividend a ziskov.** Aby sa posúdilo, či sú dividendy veľké, používa sa pojem rozdeliteľné dôchodky. Rozdeliteľné dôchodky korporácie sa rovnajú podnikateľským dôchodkom zvýšeným o všetky bežné prijaté transfery, zníženým o všetky bežné platené transfery a zníženým o očistenie od zmeny v nárokoch na dôchodok. Na základe pomeru dividend a rozdeliteľných dôchodkov v nedávnej minulosti sa posudzuje hodnovernosť súčasnej úrovne dividend. Ak je vykázaná úroveň dividend výrazne vyššia, dividendy spôsobujúce toto prekročenie sa považujú za finančné transakcie a zaraďujú sa ako

superdividendy. Takéto superdividendy sa považujú za výbery vlastníka z vlastného imania korporácie. Tento prístup sa uplatňuje v prípade korporácií bez ohľadu na to, či ide o korporácie zapísané v obchodnom registri, alebo o kvázikorporácie, a či sú pod kontrolou zahraničných, alebo domácich súkromných vlastníkov.

V prípade verejných korporácií sú superdividendy veľké a nepravidelné platby alebo platby prekračujúce podnikateľský dôchodok za príslušné účtovné obdobie, ktoré sa financujú z akumulovaných rezerv alebo z predaja aktív. Superdividendy verejných korporácií sa zaznamenávajú ako výber z vlastného imania vo výške rozdielu medzi platbami a podnikateľským dôchodkom za príslušné účtovné obdobie.

Čas zaznamenania

Hoci *dividendy predstavujú časť dôchodkov, ktoré sa tvorili v priebehu určitého obdobia*, dividendy sa nezaznamenávajú na akruálnej báze. V priebehu krátkého obdobia, po ktorom sa dividenda deklaruje, ale pred jej skutočným vyplatením, sa akcie môžu predávať „ex dividend“ (bez dividend), čo znamená, že dividenda sa vlastníkovi vypláca ku dňu, v ktorom bola dividenda deklarovaná, a nie ku dňu splatnosti. Akcia predávaná ex dividend má preto menšiu hodnotu ako akcia predávaná bez tohto obmedzenia. Čas zaznamenania dividend je časový bod, v ktorom sa cena akcie začína kótovať na báze ex dividend, a nie v cene, ktorá zahŕňa dividendu.

V systéme národných účtov ESA 2010 sa dividendy zaznamenávajú:

- na strane použitia na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov, do ktorých sú zaradené korporácie;
- na strane zdrojov na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov, do ktorých sú zaradení akcionári;
- na strane použitia a na strane zdrojov na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

o Výbery z dôchodkov kvázikorporácií

Výbery z dôchodkov kvázikorporácií sú sumy, ktoré podnikatelia vyberú na vlastné použitie zo ziskov, ktoré dosiahli ich kvázikorporácie.

Takéto výbery sa zaznamenávajú pred odpočítaním bežných daní z dôchodkov, majetku atď., ktoré sa vždy považujú za platené vlastními podnikmi.

Ak kvázikorporácia dosiahne zisk, jednotka, ktorá ju vlastní, sa môže rozhodnúť ponechať časť zisku alebo celý zisk v podniku najmä z investičných dôvodov. Dôchodok ponechaný v podniku sa uvádza ako úspory kvázikorporácie a na účtoch sa ako výbery z dôchodkov kvázikorporácií zaznamenávajú iba zisky, ktoré vlastníci skutočne vyberú.

Ak zisk dosiahnu pobočky, zastúpenia atď. rezidentských podnikov v zahraničí a ak sa tieto pobočky atď. považujú za nerezidentské jednotky, nerozdelené zisky sa uvádzajú ako reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií. Na účtoch sa za výbery z dôchodkov kvázikorporácií prijatých zo zahraničia považujú iba dôchodky v skutočnosti prevedené na materský podnik. Rovnaké zásady sa uplatňujú pri riešení vzťahov medzi pobočkami, zastúpeniami atď. pôsobiacimi na ekonomickom území a nerezidentskými materskými podnikmi, ktorým patria.

Výbery z dôchodkov kvázikorporácií zahŕňajú čistý prevádzkový prebytok prijatý rezidentmi ako vlastními pôdy a budov v zahraničí alebo nerezidentmi ako vlastními pôdy a

budov na danom ekonomickom území. Nerezidentské jednotky, ktoré na ekonomickom území krajiny realizujú transakcie s pôdou a budovami, sa považujú za fiktívne rezidentské jednotky krajiny, v ktorej vlastní majetkové účasti.

Hodnota nájomného obytných jednotiek obývaných vlastními v zahraničí sa zaznamenáva ako dovoz služieb a zodpovedajúci čistý prevádzkový prebytok sa zaznamenáva ako prvotný dôchodok prijatý zo zahraničia; hodnota nájomného obytných jednotiek obývaných vlastními patriacich nerezidentom sa zaznamenáva ako vývoz služieb a zodpovedajúci čistý prevádzkový prebytok sa zaznamenáva ako prvotný dôchodok platený do zahraničia.

Výbery z dôchodkov kvázikorporácií zahŕňajú dôchodky vytvorené nesledovanými činnosťami kvázikorporácií, ktoré sa prevádzajú na vlastníkov zúčastňujúcich sa na takýchto činnostiach na ich súkromné použitie.

Výbery z dôchodkov kvázikorporácií nezahŕňajú sumy, ktoré ich vlastníci prijímajú z:

- predaja existujúceho fixného kapitálu;
- predaja pôdy a ostatných neprodukovaných aktív;
- výberov z vlastného imania.

Takéto sumy sa na finančnom účte považujú za výbery z vlastného imania, keďže zodpovedajú čiastočnej alebo celej likvidačnej účasti v kvázikorporácii. Ak je kvázikorporácia vo vlastníctve verejnej správy a v dôsledku zámernej štátnej sociálno-ekonomickej politiky má stálu prevádzkovú stratu, považujú sa všetky pravidelné transfery zdrojov do podniku, ktoré poskytuje verejná správa na pokrytie strát, za subvencie.

Čas zaznamenania: výbery z dôchodkov kvázikorporácií sa zaznamenávajú do obdobia, v ktorom ich vlastníci realizujú.

V systéme účtov ESA 2010 sa výbery z dôchodkov kvázikorporácií uvádzajú na strane:

- použitia na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov, do ktorých sú zaradené kvázikorporácie;
- zdrojov na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov vlastníkov;
- použitia a zdrojov na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

- ***Reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií***

Reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií sa rovnajú prevádzkovému prebytku podniku s priamou zahraničnou účasťou

plus všetky prijaté dôchodky z majetku alebo bežné transfery,

mínus všetky platené dôchodky z majetku alebo bežné transfery vrátane súm skutočne zaplatených priamym zahraničným investorom a všetkých bežných daní z príjmu, majetku atď. podniku s priamou zahraničnou účasťou.

V prípade podniku s priamou zahraničnou účasťou ide o podnik zapísaný alebo nezapísaný v obchodnom registri, v ktorom investor so sídlom v inej ekonomike v prípade podniku zapísaného v obchodnom registri vlastní 10 % alebo viac kmeňových akcií alebo hlasovacích práv alebo v prípade podniku nezapísaného v obchodnom registri porovnateľný podiel. Podniky s priamou zahraničnou účasťou zahŕňajú dcérske spoločnosti, pridružené spoločnosti a pobočky. Dcérska spoločnosť je spoločnosť, v ktorej má investor viac ako 50 % podiel, v pridruženej spoločnosti má investor 50 % alebo nižší podiel a pobočka je podnik nezapísaný v

obchodnom registri, ktorý je v úplnom alebo čiastočnom vlastníctve investora. Vzťah medzi investorom a podnikom s priamou zahraničnou účasťou môže byť priamy alebo - ak ide o reťazec vlastníctva - nepriamy. „Podniky s priamou zahraničnou účasťou“ je širší pojem ako korporácie pod zahraničnou kontrolou.

Skutočné rozdelenie zisku podnikov s priamou zahraničnou účasťou môže byť vo forme dividend alebo výberov z dôchodkov kvázikorporácií. Okrem toho sa nerozdelené zisky považujú za také, ako keby boli rozdelené a vyplatené priamym zahraničným investorom v pomere k ich vlastníckemu podielu na základnom imaní podniku a potom reinvestované ako zvýšenie majetkovej účasti na finančnom účte. Reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií môžu byť kladné alebo záporné.

Čas zaznamenania

Reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií sa zaznamenávajú do obdobia, v ktorom sa dosiahli.

V systéme účtov ESA 2010 sa reinvestované zisky z priamych zahraničných investícií zaznamenávajú na strane:

- použitia a zdrojov na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov;
- použitia a zdrojov na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

• Ostatné investičné dôchodky

○ Investičné dôchodky patriace držiteľom poistiek

Investičné dôchodky patriace držiteľom poistiek zodpovedajú celkovým prvotným dôchodkom z investícií poistno-technických rezerv. Ide o rezervy, v prípade ktorých poisťovacia korporácia uznáva príslušné záväzky voči držiteľom poistiek.

Poistno-technické rezervy investujú poisťovne do finančných aktív alebo pôdy (v tomto prípade vznikajú čisté dôchodky z majetku, t. j. dôchodky z majetku po odpočítaní všetkých platených úrokov) alebo do budov, z ktorých vzniká čistý prevádzkový prebytok.

Investičné dôchodky patriace držiteľom poistiek sa zaznamenávajú oddelene pre držiteľov neživotných a držiteľov životných poistiek.

V prípade neživotných poistiek má poisťovacia korporácia záväzok voči držiteľovi poistky vo výške sumy poistného uloženej v korporácii, ktorá sa však ešte neprijala, hodnoty všetkých splatných poistných nárokov, ktoré sa však ešte nezaplatili, a rezervy na nároky, ktoré sa ešte neoznámili alebo sa oznámili, ale ešte neboli vyrovnané. Z dôvodu týchto záväzkov má poisťovacia korporácia poistnotechnické rezervy. Investičné dôchodky z týchto rezerv sa považujú za dôchodky patriace držiteľom poistiek, potom rozdelené držiteľom poistiek na účte rozdelenia prvotných dôchodkov a naspäť zaplatené poisťovacej korporácii ako doplnkové poistné na účte druhotného rozdelenia dôchodkov.

Inštitucionálna jednotka, ktorá za poplatky ponúka štandardizovaný systém záruk za pôžičky, by mohla z rezerv systému získať aj investičné dôchodky, a aj tieto sa uvádzajú ako rozdelené jednotkám platiacim poplatky (ktoré nemusia byť rovnaké ako jednotky, ktoré využívajú záruky) a na účte druhotného rozdelenia dôchodkov sa považujú za doplnkové poplatky.

V prípade poistiek životného poistenia a anuity majú poisťovacie korporácie záväzok voči držiteľom poistiek a príjemcom dôchodkov zodpovedajúci súčasnej hodnote predpokladaných

poistných nárokov. Z dôvodu týchto záväzkov majú poisťovacie korporácie zdroje patriace držiteľom poistiek, ktoré pozostávajú z bonusov pre poistky s podielom na zisku, ako aj rezervy na platbu budúcich bonusov a iných nárokov držiteľom poistiek a príjmom dôchodkov. Tieto zdroje sa investujú do radu finančných a nefinančných aktív.

Bonusy deklarované držiteľom životných poistiek sa zaznamenávajú ako investičné dôchodky držiteľov poistiek a považujú sa za doplnkové poistné, ktoré platia držiteľia poistiek poisťovacím korporáciám.

Investičné dôchodky patriace držiteľom životných poistiek sa na účte rozdelenia prvotných dôchodkov zaznamenávajú ako platené poisťovňou a prijímané domácnosťami. Na rozdiel od neživotného poistenia alebo starobných dôchodkov sa suma prenáša do úspor a potom sa zaznamenáva ako finančná transakcia, konkrétne ako zvýšenie záväzkov korporácií životného poistenia o nové poistné mínus poplatok za službu mínus platené dávky.

○ **Investičné dôchodky splatné pri nároku na dôchodok**

Nároky na dôchodok vznikajú v súvislosti s jedným alebo dvoma rozdielnymi druhmi dôchodkových schém. Ide o príspevkovo definované schémy a dávkovo definované schémy.

V príspevkovo definovanej schéme sa príspevky zamestnávateľov aj zamestnancov investujú v mene zamestnancov ako budúcich dôchodcov. Nie je k dispozícii žiadny iný zdroj financovania a zdroje sa nevyužívajú iným spôsobom. Investičné dôchodky splatné pri nároku na definované príspevky zodpovedajú investičným dôchodkom zo zdrojov zvýšeným o všetky dôchodky získané prenájmom pôdy alebo budov vo vlastníctve fondu.

Pre dávkovo definovanú schému je charakteristické, že na určenie výšky platieb pre dôchodcov sa používa vzorec. Preto možno určiť výšku nárokov ako súčasnú hodnotu všetkých budúcich platieb, ktorá sa počíta na základe poistnomatematických predpokladov týkajúcich sa dĺžky života a ekonomických predpokladov týkajúcich sa úrokovej alebo diskontnej sadzby. Súčasná hodnota nárokov existujúcich na začiatku roka sa zvyšuje, pretože dátum, ku ktorému sa nároky stanú splatné, sa o rok priblížil. Toto zvýšenie sa v prípade dávkovo definovanej schémy považuje za investičné dôchodky patriace dôchodcom. Rozsah zvýšenia nezávisí od toho, či má dôchodková schéma skutočne dosť zdrojov na splnenie všetkých záväzkov, ani od druhu zvýšenia zdrojov, teda napríklad od toho, či ide o investičné dôchodky alebo zisk z držby.

○ **Investičné dôchodky patriace akcionárom fondov kolektívneho investovania**

Investičné dôchodky patriace podielnikom fondov kolektívneho investovania vrátane vzájomných fondov a podielových fondov pozostávajú z týchto samostatných častí:

- dividend patriacich podielnikom fondov kolektívneho investovania;
- nerozdelených ziskov patriacich podielnikom fondov kolektívneho investovania.

Časť pozostávajúca z dividend sa zaznamenáva presne rovnakým spôsobom ako už uvedené dividendy pre jednotlivé korporácie. Časť pozostávajúca z nerozdelených ziskov sa zaznamenáva podľa rovnakých zásad, aké boli uvedené v prípade podnikov s priamou zahraničnou účasťou, ale počíta sa bez všetkých reinvestovaných ziskov z priamych zahraničných investícií. Zostávajúce nerozdelené zisky patria podielnikom investičných fondov (investičný fond teda nemá úspory), ktoré podielníci investičných fondov znovu vložia do fondu pri transakcii, ktorá sa zaznamenáva na finančnom účte.

Dôchodky z majetku prijaté vzájomnými fondmi sa zaznamenávajú ako dôchodky z majetku podielnikov, aj keď sa nerozdeľujú, ale sa v ich mene reinvestujú.

Podielníci platia nepriamo zo svojich akcií vo fondoch správcovským spoločnostiam za spravovanie svojich investícií. Tento poplatok za službu je výdavkom podielnikov, a nie výdavkom fondov.

Čas zaznamenania

Ostatné investičné dôchodky sa zaznamenávajú do obdobia, v ktorom sa kumulujú.

V systéme účtov ESA 2010 sa ostatné investičné dôchodky zaznamenávajú na strane:

- zdrojov na účte rozdelenia prvotných dôchodkov držiteľov poisťovník a podielnikov investičných fondov;
- použitia na účte rozdelenia prvotných dôchodkov poisťovateľov, penzijných fondov a investičných fondov;
- zdrojov a použitia na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

• Renta

Renta je dôchodok, ktorý dostáva vlastník prírodného zdroja za to, že dá tento zdroj k dispozícii inej inštitucionálnej jednotke.

Existujú dva druhy renty zo zdrojov:

- ✓ renta z pôdy a
- ✓ renta z podzemných zdrojov.

Renty z iných prírodných zdrojov, ako sú napríklad rádiové frekvencie, sa riadia rovnakým modelom.

Rozdiel medzi rentou a platbami nájomného spočíva v tom, že renta je formou dôchodku z majetku a platby nájomného sú platby za služby. Platby nájomného sú platby v rámci operatívneho lízingu za používanie fixných aktív patriacich inej jednotke. Renta je platba realizovaná v rámci prenájmu zdroja za prístup k prírodnému zdroju.

✓ Renta z pôdy

Renta, ktorú dostáva vlastník pôdy od nájomcu, predstavuje formu dôchodku z majetku. *Renta z pôdy* zahŕňa aj renty, ktoré sa platia vlastníkom vnútrozemských vodných plôch a tokov za právo využívať takéto vodné plochy na rekreačné a iné účely vrátane rybolovu.

Vlastník pôdy platí daň z pôdy a vznikajú mu udržiavacie výdavky vyplývajúce z vlastníctva pôdy. Takéto dane a výdavky sa považujú za platené osobou s nárokom na používanie pôdy, ktorá ich má odpočítať z renty, ktorú by inak bola povinná platiť vlastníkovi pôdy. Renta takto znížená o dane alebo o iné výdavky, ktoré musí platiť vlastník pôdy, sa nazýva *renta po zdanení*.

Renta z pôdy nezahŕňa platby nájomného za budovy a obytné jednotky, ktoré sa na nich nachádzajú; tieto platby nájomného sa považujú za platby za trhovú službu, ktorú poskytuje vlastník nájomcovi budovy alebo obytnej jednotky, a na účtoch sa zaznamenávajú ako medzispotreba alebo konečná spotreba nájomcu. Ak tu neexistujú objektívne podklady, na základe ktorých by sa platba mohla rozdeliť na rentu z pôdy a platby nájomného za budovy,

ktoré sa na nich nachádzajú, celá suma sa považuje za rentu, ak sa hodnota pôdy považuje za vyššiu ako hodnota budov na tejto pôde; v ostatných prípadoch ide o platby nájomného.

✓ **Renta z podzemných zdrojov**

Táto položka zahŕňa užívacie poplatky, ktoré dostávajú vlastníci nálezísk nerastov alebo fosílnych palív (uhlie, ropa alebo zemný plyn), či už ide o súkromné jednotky, alebo jednotky verejnej správy, ktoré ostatným inštitucionálnym jednotkám poskytujú prenájom na určité obdobie, počas ktorého môžu skúmať alebo ťažiť z takýchto nálezísk.

Čas zaznamenania

Renty sa zaznamenávajú do obdobia, v ktorom sú platené.

V systéme účtov ESA 2010 sa renty zaznamenávajú na strane:

- zdrojov a na strane použitia na účte rozdelenia prvotných dôchodkov sektorov;
- zdrojov a na strane použitia na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

❖ **BEŽNÉ DANE Z DÔCHODKOV A MAJETKU**

Bežné dane z dôchodkov a majetku atď. pokrývajú všetky povinné, nevratné platby v hotovosti alebo v naturáliách, ktoré pravidelne vyberá verejná správa a zahraničie z dôchodkov a majetku inštitucionálnych jednotiek, a niektoré pravidelné dane, ktoré sa nevymeriavajú ani z týchto dôchodkov, ani z tohto majetku.

Bežné dane z dôchodkov, majetku atď. sa rozdeľujú na:

- **dane z dôchodkov;**
- **ostatné bežné dane.**

• **Dane z dôchodkov**

Dane z dôchodkov pozostávajú z daní z dôchodkov, ziskov a kapitálových ziskov. Vymeriavajú sa zo skutočných alebo predpokladaných dôchodkov jednotlivcov, domácností, korporácií alebo neziskových inštitúcií. Zahŕňajú dane z držby majetku, pôdy, nehnuteľností, ak sa tieto aktíva používajú ako základ odhadu dôchodkov ich vlastníkov.

Dane z dôchodkov zahŕňajú:

- ✓ dane z dôchodkov jednotlivcov a domácností, napríklad príjem zo závislej činnosti, majetku, podnikania, starobných dôchodkov atď., vrátane daní zrážaných zamestnávateľmi, napríklad zrážkovej dane pri zdroji. Patria sem aj dane z dôchodkov vlastníkov podnikov nezapísaných v obchodnom registri;
- ✓ dane z dôchodkov alebo ziskov korporácií;
- ✓ dane zo zisku z držby;
- ✓ dane z výhier v lotériách a v stávkových hrách, platené zo súm prijatých výhercami, ktoré treba odlíšiť od daní z obratu výrobcov organizujúcich stávkové hry alebo lotérie, ktoré sa považujú za dane z produktov.

• **Ostatné bežné dane**

Ostatné bežné dane *zahrňajú*:

- ✓ bežné dane z kapitálu, ktoré pozostávajú z daní platených z vlastníctva alebo používania pôdy alebo budov ich vlastníckmi, a bežné dane z čistého majetku a ostatných aktív, napríklad šperkov;
- ✓ dane na osobu uložené na dospelú osobu alebo na domácnosť bez ohľadu na dôchodok alebo majetok;
- ✓ spotrebné dane platené z celkových výdavkov osôb alebo domácností;
- ✓ platby domácností za oprávnenia na vlastníctvo a používanie motorových vozidiel, lodí alebo lietadiel (ktoré sa nevyužívajú na účely podnikania) alebo za oprávnenia na rekreačný lov, strelbu alebo rybolov atď. Rozdiel medzi daňami a nákupom služieb od verejnej správy sa definuje podľa tých istých kritérií ako v prípade platieb realizovaných podnikmi, teda ak si vydávanie oprávnení nevyžaduje veľkú alebo žiadnu prácu verejnej správy, oprávnenia sa udeľujú automaticky po zaplatení splatných súm, je pravdepodobné, že sú len prostriedkom na získanie príjmov, aj keď verejná správa môže ako kompenzáciu poskytnúť nejaký druh certifikátu alebo povolenia; v takýchto prípadoch sa ich platba považuje za dane. Ak však verejná správa používa vydávanie oprávnení na organizovanie určitých riadnych regulačných funkcií (ako je overenie kompetentnosti alebo spôsobilosti príslušnej osoby), realizované platby sa považujú za nákup služieb od verejnej správy, a nie za platby daní, ak platby nie sú v jasnom nepomere k nákladom za poskytnutie služby;
- ✓ dane z medzinárodných transakcií, napríklad zahraničných ciest, zahraničných remitencií, zahraničných investícií atď., s výnimkou daní, ktoré platia výrobcovia, a s výnimkou dovozných ciel, ktoré platia domácnosti.

Bežné dane z dôchodkov, majetku atď. *nezahrňajú*:

- ✓ dane z dedičstva, pozostalostné dane alebo dane z darov medzi žijúcimi osobami, ktoré sa považujú za dane uložené do kapitálu príjemcov a uvádzajú sa pod položkou dane z kapitálu;
- ✓ občasné alebo výnimočné poplatky z kapitálu alebo majetku, ktoré sa zaznamenávajú ako dane z kapitálu;
- ✓ dane z pôdy, budov alebo iných aktív vlastnených alebo prenájatých podnikmi a používaných nimi pri produkcii, pričom tieto dane sa považujú za ostatné dane z produkcie;
- ✓ platby domácností za iné oprávnenia ako oprávnenia na používanie vozidiel, lodí alebo lietadiel alebo oprávnenia na rekreačný lov, strelbu či rybolov: vodičské alebo pilotné preukazy, povolenia na strelné zbrane a poplatky štátu, ako napríklad vstupné do múzeí a knižníc, poplatky za odvoz odpadu, platby za pasy, letiskové poplatky, súdne poplatky atď., ktoré sa považujú vo väčšine prípadov za nákup služieb poskytovaných verejnou správou, ak spĺňajú kritériá na zaznamenávanie služieb.

Celková suma daní zahŕňa úroky účtované z omeškania platby splatných daní a pokuty uložené daňovými orgánmi, ak neexistujú údaje, na základe ktorých by bolo možné tieto úroky a pokuty odhadnúť oddelene; celková hodnota zahŕňa aj poplatky uložené v súvislosti s vymáhaním a vymeraním nezaplatených daní po odpočítaní sumy všetkých úľav stanovených

verejnou správou v rámci hospodárskej politiky a všetkých súm vrátených v dôsledku preplatiek.

Subvencie a sociálne dávky sa čoraz viac poskytujú prostredníctvom daňového systému vo forme daňových úverov a zvyšuje sa prepojenie platobných systémov so systémami výberu daní. Daňové úvery predstavujú daňovú úľavu, a tak znižujú daňovú povinnosť príjemcu.

Ak v systéme daňových úverov dostáva príjemca prebytok v prípade, že je daňová úľava väčšia ako vymeraná daň, ide o systém s priamym vyplácaním daňového dobropisu. V rámci tohto systému môžu dostávať platby neplatiteľa daní aj platiteľa daní. V tomto systéme sa celá suma daňových úverov zaznamenáva ako výdavky verejnej správy, a nie ako zníženie daňového príjmu.

Na rozdiel od toho sa v niektorých systémoch daňových úverov dobropisy obmedzujú na výšku vymeranej dane, a preto sa nevyplácajú. V systéme bez vyplácania daňového dobropisu sú všetky daňové úvery integrované v daňovom systéme a zaznamenávajú sa ako zníženie daňového príjmu.

Bežné dane z dôchodkov, majetku atď. *sa zaznamenávajú* do obdobia, v ktorom sa uskutočňujú činnosti, transakcie alebo iné udalosti, z ktorých vyplýva platobná povinnosť.

Niektoré ekonomické činnosti, transakcie alebo udalosti, z ktorých by podľa daňových právnych predpisov mala pre príslušné jednotky vyplývať povinnosť platiť dane, však neustále unikajú pozornosti daňových orgánov. Bolo by nerealistické predpokladať, že v prípade takýchto činností, transakcií alebo udalostí vznikajú finančné aktíva alebo pasíva vo forme pohľadávok alebo záväzkov. Zaznamenávajú sa iba sumy, ktoré sa majú zaplatiť na základe daňových výmerov, priznaní alebo iných podkladov, z ktorých vyplývajú záväzky v podobe jednoznačnej platobnej povinnosti daňovníkov. Nezaplatené dane, v prípade ktorých neexistujú daňové výmery, sa neimputujú.

Pri zaznamenávaní daní na účty sa používajú dva zdroje:

- sumy, v prípade ktorých existujú daňové výmery a priznania: Ak sa ako zdroj používajú daňové výmery a priznania, sumy sa pomocou koeficientu očistia od vymeraných a priznaných, ale nikdy nezinkasovaných súm. Ďalšou možnosťou je kapitálový transfer príslušným sektorom, ktorého výška zodpovedá uvedenému očisteniu. Koeficienty sa odhadujú na základe predchádzajúcich skúseností a súčasných očakávaní, pokiaľ ide o vymerané a priznané, ale nikdy nezinkasované sumy. Sú rozdielne pre rôzne typy daní.
- príjmové doklady: Ak sa ako zdroj používajú príjmové doklady, časovo sa ohraničia tak, aby sa príslušná suma priradila do obdobia, v ktorom sa uskutočnila činnosť, transakcie alebo iné udalosti, z ktorých vyplýva daňová povinnosť (alebo v prípade niektorých daní z dôchodkov do obdobia, v ktorom sa stanovila výška dane). Toto ohraničenie vychádza z priemerného časového odstuhu medzi činnosťami, transakciami alebo inými udalosťami (alebo stanovením výšky dane) a prijatím príjmového dokladu.

Bežné dane z dôchodkov, majetku atď., ktoré zráža pri zdroji zamestnávateľ, sa zahŕňajú do miezd a platieb, aj keď ich zamestnávateľ neodviedol štátu. Zaznamenáva sa to tak, ako by celú sumu platili verejnej správe domácnosti. Sumy v skutočnosti nezaplatené sa vyrovnávajú ako transfer kapitálu z verejnej správy do sektorov zamestnávateľov.

V niektorých prípadoch nemožno stanoviť daňovú povinnosť pre daň z dôchodkov v účtovnom období, v ktorom sa akumulujú dôchodky, ale až v neskoršom období. Pokiaľ ide o moment zaznamenávania takýchto daní, je preto potrebná určitá flexibilita. Dane z dôchodkov zrážané pri zdroji, ako sú dane platené zrážkou zo mzdy a pravidelné preddavky daní z

dôchodkov, možno zaznamenávať do období, v ktorých sú platené, a každá definitívna daňová povinnosť z dôchodkov sa môže zaznamenať do obdobia, v ktorom je povinnosť stanovená.

V systéme účtov ESA 2010 sa bežné dane z dôchodkov, majetku atď zaznamenávajú na strane:

- použitia na účte druhotného rozdelenia dôchodkov sektorov, do ktorých sú zaradení platitelia daní;
- zdrojov na účte druhotného rozdelenia dôchodkov verejnej správy;
- použitia a zdrojov na účte prvotných dôchodkov a bežných transferov zahraničia.

Záver

V tejto časti príspevkov sme sa podrobnejšie zamerali na ďalšiu časť rozdeľovacích transakcií systému národných účtov ESA 2010 - na dôchodky z majetku a na bežné dane z dôchodkov a majetku. Ako sme už uviedli, rozdeľovacie transakcie sú transakcie, prostredníctvom ktorých sa pridaná hodnota vytvorená pri produkcii rozdeľuje medzi prácu, kapitál a verejnú správu a transakcie zahŕňajúce prerozdelenie dôchodku a majetku. Týmto ďalším transakciám sa budeme venovať v nasledujúcich častiach príspevkov.

Použitá literatúra:

1. <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>
2. Manuál ESA 2010 ako príloha Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ
č. 549/2013

Ing. Zuzana Staričková, PhD.

Katedra financií, NHF, EU

3soyza@gmail.co